
Sedmdesát pět let Generálního štábu Armády České republiky

Jedním ze základních nosných prvků armády v demokratickém státě je tradicionalismus, vědomí koexistence s minulostí při plnění nejdůležitějšího armádního úkolu - obrany své vlasti. Kontinuita povinnosti a odpovědnosti je rozhodující zvláště pro řídící armádní složky, v první řadě pak pro generální štáb. Zde se střídají generace příslušníků armádní elity, důstojníků generálního štábu, s jediným úkolem - udržet optimální stav vojska pro jeho případné úspěšné zasazení v mezní situaci, při obraně státního teritoria a státních zájmů. Právě pocit kontinuity a odpovědnosti před předchůdci i následovníky patří mezi důležité morální aspekty činnosti důstojníků generálního štábu, jejichž služba náleží k nejprestižnějším oblastem vojenského povolání. Stejně pozice má v armádě demokratického státu i její vrcholná instituce, generální či hlavní štáb, a významná výročí tohoto vrcholného orgánu k celoarmádním svátkům.

Budování státu, armády a generálního štábu

Nejdůležitějším aspektem vzniku Československa byla idea českého státního práva, daná tradicí tisíce let existence českého státu. Na základě této tradice vznikla zahraniční armáda neexistujícího státu, nesená ideou historismu a tradicionalismu. Tato armáda vznikla postupným narůstáním odspodu, na podzim 1914 čítala necelých pět rot, o čtyři roky později měla již pět divizí a všechny útvary zbraní a služeb. Jako nově vzniklá armáda však postrádala nejvyšší velitelský sbor i skupinu osob s vyšším vojenským vzděláním, která by se mohla stát zárodkem generálního štábu. Tuto úlohu musela sehrát skupina důstojníků domácího vojska, posílená zkušenými důstojníky ze zahraničí.

Ríjnový převrat roku 1918 postavil vedení nového státu před problémy zabezpečení hranic země a prosazení autority Republiky Československé ve sporných územích, zvláště na východě státu. V konfliktu s Maďarskem se mělo rozhodnout, zda se území pod Tatrami stane jako Slovensko součástí nové republiky, či zda jako Horní země zůstane součástí Uherska. K řešení všech těchto problémů bylo třeba vojska a hlavně instituce, jež by dokázala na troskách vojenské organizace bývalé monarchie a z vracejících se (často demoralizovaných a nevyzbrojených) útvarů vytvořit organické vojenské jednotky a velitelství, schopné vojenských operací.

Muž, který se postavil do čela této sysifovské práce, se jmenoval **Rudolf Kalhous** a byl podplukovníkem generálního štábu bývalé c. k. armády. Od 5. listopadu 1918 vytvářel a řídil *organizační skupinu*, z níž po dvou týdnech vznikl III. vojenský odbor ministerstva národní obrany, zárodek budoucího generálního

štábu. V prozatímní organizaci měl tento odbor čtyři oddělení - *operační se zpravodajským, organizačním, mobilizačním a doplňovacím*. Během prvních měsíců existence republiky se mu podařilo podchytit bývalé organizační struktury vojska monarchie a v historických zemích obnovit systém organizování a doplňování pravidelných jednotek.

Na žádost politického vedení země přichází v únoru 1919 do Československa *Francouzská vojenská mise* v čele s divizním generálem **Maurice Pellém**. Smlouvu o její činnosti a pravomocích v rámci československé armády podepsal ministr zahraničí Edvard Beneš již 20. ledna 1919. Nejdůležitější částí smlouvy se stal 3. článek, v němž je stanoveno, že náčelník mise bude vykonávat funkci náčelníka generálního štábu, tedy šéfa zatím neexistující instituce.

Mezi úkoly Francouzské vojenské mise patřila pomoc při vzniku ministerstva národní obrany, generálního štábu, škol pro štábní, vyšší a nižší důstojníky a poddůstojníky všech zbraní. Předpokládala se úzká spolupráce jak s tzv. domácími důstojníky, působícími v ústředních vojenských orgánech, tak i s příslušníky *Italské vojenské mise*, kteří veleli jednotkám italských legií na Slovensku. K faktické spolupráci mezi Francouzi a Italy nedošlo a po vypuknutí války s maďarskými bolševiky odevzdala italská mise velení k 1. červnu 1919 do francouzských rukou.

Ještě v únoru 1919 se Francouzská vojenská mise rozdělila do čtyř samostatných sekcí (organizační, zpravodajské, operační a výcvikové, dopravní), čímž vytvořila rámec budoucího generálního štábu. Tento rámec se měl spojit s III. vojenským odborem ministerstva národní obrany v jednotný generální štáb československé armády. Od 2. května 1919 se ujal funkce i pobočník generála Pellé jako náčelníka generálního štábu, plukovník Kamil Holý. Veškeré plány a předpoklady ale zhatila československo-maďarská válka.

Nepríznivý výsledek květnových bojů na jižním Slovensku přiměl prezidenta republiky Tomáše G. Masaryka, aby 4. června 1919 jmenoval generála Pellé *nejvyšším velitelem (generalissimem) československé armády*. Francouzská vojenská mise se v tomto okamžiku fakticky stala štábem nejvyššího velitele a k jejímu spojení s III. vojenským odborem prozatím nedošlo.

Teprve konec válečných akcí a stabilizace vnitřní situace počátkem podzimu umožnily návrat k původním plánům, spojeným nyní s celkovou reorganizací ministerstva národní obrany. K 15. říjnu 1919 byla tato reorganizace ukončena (o týden později se generál Pellé vzdal své funkce generalissima) a v rámci ministerstva se poprvé oficiálně objevila odborná vojenská instituce, generální štáb, označený po sjednocení terminologie od 19. září 1920 jako *Hlavní štáb československé branné moci*. Proto můžeme 15. říjen 1919 označit za den zahájení činnosti předchůdce dnešního Generálního štábu Armády České republiky.

Pod vlivem Francouzské vojenské mise

Prvním úkolem nové instituce, zvláště pak jejího organizačního oddělení, se stala tzv. *unifikace armády*, vyhlášená společným rozkazem prezidenta republiky Tomáše G. Masaryka a ministra financí Václava Klobáče k 1. lednu 1920. Během unifikace došlo ke sjednocení domácího a zahraničního vojska v jednotnou armádu

s pevnou organizační strukturou. Došlo-li při provádění unifikace ke konečné shodě mezi domácími důstojníky generálního štábu a Francouzi, při jednání o osnově branného zákona se naplno projevily rozpory, které se staly osudnými podplukovníku Kalhousovi. Pod přímým nátlakem generála Pellé, který neváhal na pomyslnou miskou parlamentních vah vhodit veškerou autoritu svou i prestiž Francie a její armády, schválili nakonec poslanci 19. března 1920 branný zákon č. 193/20 Sb. v té podobě, jak jej navrhla Francouzská vojenská mise. Tvůrce jádra našeho generálního štábu řešil osobní prohru odchodem z armády a francouzský vliv se stal na necelých šest let v armádě dominantním.

Měli-li na organizačních zásadách výstavby nové československé armády lví podíl domácí důstojníci, prosadili se v operačním plánování příslušníci Francouzské vojenské mise. První operační plán, spojený s francouzským ultimátem Německu ohledně podpisu mírové smlouvy, vznikl 25. května 1919 a předpokládal útočnou operaci československých jednotek z oblasti Chebu údolím Mohanu ke spojení s francouzskou armádou. Koncem roku 1920 pak byly zpracovány první ucelené studie k vedení války s Německem, nazvané N 1 a N 2 (s kombinací N 3). Zároveň se zkušenosti z válečných střetů roku 1919 projevily v plánech nástupu proti Maďarsku (plán H) a jeho odvozenin - nástupového plánu proti Polsku (plán P) a kombinovaného plánu války proti Polsku a Maďarsku zároveň (plán PH).

Plán války s Maďarskem se přiblížil své realizaci během října 1921, kdy se uherský král Karel IV. pokusil o obnovení monarchie. Československá vláda vyhlásila na obranu Slovenska před očekávanou maďarskou iredentou 24. října 1924 mobilizaci. Právě latentní maďarské nebezpečí vedlo ministra zahraničních věcí Edvarda Beneše k prosazení protimaďarského obkličovacího spojení **Československa, Rumunska a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (od 1929 Jugoslávie)**, nazvaného **Malou dohodou**.

Postupný odchod jednotlivých francouzských důstojníků a generálů během první poloviny dvacátých let vedl k prosazení československých zájmů do operačního plánování. Ukončení působení Francouzské vojenské mise jako řídicího orgánu, dosažené nastoupením divizního generála **Jana Syrového** do funkce náčelníka hlavního štábu 1. ledna 1926, znamenalo mezník pro historii instituce. Francouzi, oprávněně oceňovaní jako význační pomocníci při budování armády, se v realitě dvacátých let stali nadbytečnými. Mise se změnila v pouhý poradní orgán a českoslovenští důstojníci, domácí i legionáři, se po sedmi letech stali svrchovanými pány nejvyšších armádních institucí.

Poklidné desetiletí

Nový náčelník hlavního štábu sotva stačil zcela převzít svůj resort a vládní krize jej 18. března 1926 postavila na místo ministra národní obrany. Do čela hlavního štábu se dočasně postavil divizní generál **Radola GAJDA** (vl. jménem Rudolf Geidl - pozn. red.) v srpnu 1926, ale byl obviněn z protivládní činnosti a suspendován. Pád význačného legionářského vůdce vyvolal určité vření mezi částí důstojnictva, odmítajícího tak silné vměšování politiků do vnitřních záležitostí armády. Gajdova aféra se stala prvním stupněm na cestě plného podřízení armádních špiček poli-

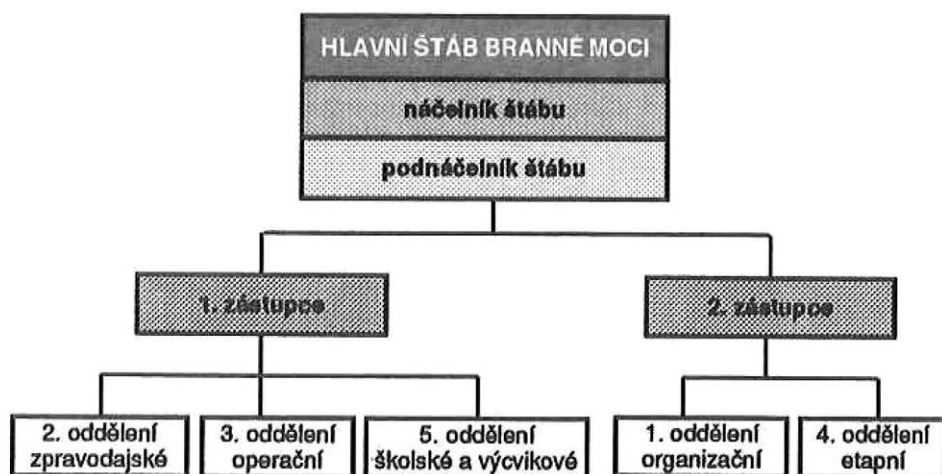

Schéma č. 1 Organizační struktura Hlavního štábu československé branné moci (stav k 1. 1. 1929)

tické reprezentaci, což vyvrcholilo v září 1938, kdy se ve válečné situaci armádní vedení bez odporu podřídilo politickému rozhodnutí.

K 1. lednu 1927 byla na ministerstvu národní obrany provedena reorganizace, která však složení hlavního štábu příliš neovlivnila. Politické zásahy do armádního organismu, prosazované zvláště ministrem zahraničí Edvardem Benešem, ale neustávaly a v dubnu 1932 bylo rozhodnuto o zkrácení prezenční služby na osmáct měsíců. Benešova aktivita vycházela z jeho silného postavení na ženevské odzbrojovací konferenci a byla podporována ministerstvem financí, které se snažilo vyrovnat státní rozpočet drastickými škrti v neprospěch armády.

Pacifistická euforie, živěná v Evropě po podepsání tzv. Briand-Kellogova paktu v roce 1928, začala počátkem třicátých let odplývat. V červenci 1930 se Francii nepodařilo prosadit plán evropské federální unie, v březnu 1932 byl zmařen návrh hospodářské unie, v září 1934 skončila neúspěchem francouzská iniciativa v otázce tzv. východního paktu. Do ztracena směřovala jednání ženevské konference. Československo, které bylo v zahraniční politice francouzským spojencem, chápalo diplomatické neúspěchy Paříže jako nezdary vlastní politiky a bylo nuceno zásadně proměnit své diplomatické priority.

Československé vojenské vedení (v němž se od konce dvacátých let postupně prosazovali mladší legionářští důstojníci a později i mladí absolventi hranické akademie a pražské válečné školy) však věnovalo zhoršujícím se mezinárodním podmínkám značnou pozornost a připravovalo se na všechny eventuality. Již v létě 1932 rozpracovalo 3. (operační) oddělení hlavního štábu plán modernizace a reorganizace armády, od února 1933 pak platil nový nástupový plán III, který nahradil

již sedm let starý plán II. V okamžiku, kdy si českoslovenští politikové začali uvědomovat možné nebezpečí nové války, byla již armáda teoreticky připravena.

V čele obrany státu

V listopadu 1933 nastoupil do funkce náčelníka hlavního štábu generál **Ludvík Krejčí**, který se stal hlavní hybnou silou prováděné modernizace armády. Někdy až hrubým nátlakem se zbavil přestárých velitelů, osobně se účastnil vojensko-diplomatických jednání se spojenci, podílel se na vytýčení hlavní linie opevnění i na zpracování nových válečných plánů. S Krejčího nástupem začala postupná rotace velitelských kádří za účelem obsazení všech důležitých míst nejschopnějšími generály a důstojníky s moderním vojenským vzděláním a myšlením.

K 6. říjnu 1933 vznikla *Nejvyšší rada obrany státu*, tvořená členy vlády v čele s ministerským předsedou. Jejím členem se stal také náčelník hlavního štábu a výkonným orgánem generální sekretariát, začleněný pod hlavní štáb. Již v prosinci 1932 vznikl *Armádní poradní sbor*, poradní orgán ministerstva obrany, ve kterém získal hlavní štáb téměř polovinu míst. Důstojníci generálního štábu tak začali významně ovlivňovat veškeré řízení armádního mechanismu.

Řízením všech teoretických a praktických otázek opevňování hranice se od března 1935 zabývalo *Ředitelství opevňovacích prací* v čele s bývalým náčelníkem hlavního štábu generálem **Karlem Husárkem** a podléhajícím hlavnímu štábu. Obrovský rozmach výstavby opevnění postavil armádní vedení do role největšího zadavatele veřejných stavebních prací a přivodil také oživení československé průmyslové výroby. Posilování armády znamenalo nejen nová pracovní místa v průmyslových podnicích (Škoda, ČKD, Zbrojovka, Avia, Tatra, Letov, Aero, ČZ, Poldi, Vítkovice), ale zvýšily se též požadavky na výkup potravin od soukromých zemědělců, na armádním růstu se přizpůsobovali střední podnikatelé v dopravě a službách. Vlastní vojenská posádka se stala pro města prestižní záležitostí, značně posilující rozpočet radnice.

Prestiž armády na veřejnosti se několikanásobně zvýšila, vojenské povolání se stalo vyhledávanou životní dráhou. Na rozdíl od většiny okolních států však československá generalita zůstala stranou politického boje. V období klidu umožňovala nerušený rozvoj zastupitelské demokracie, kterou se Československo ve třicátých letech stalo (v moři autoritativních režimů všech odstínů) pověstnou. Na druhé straně však až slepá poslušnost armádních špiček politickému vedení země mohla skončit katastrofou, pokud by tyto špičky neprokázaly stejnou oddanost své vlasti. Bohužel, právě taková situace nastala v Československu na podzim 1938.

Mnichovská katastrofa

Podzimní krize roku 1938 zastihla československou armádu a její generální štáb ve stavu dokončované reorganizace a modernizace. V takovém stavu však byly tehdy všechny evropské armády a Československo patřilo k těm zemím, které v modernizaci postoupily nejdále. Jedinou vážnou slabinou zůstávalo letectvo, v ostatních zbraních jsme se blížili ke špičce.

Za šest let usilovné práce dokázal hlavní štáb přetvořit armádu v moderní, vysoce výkonný organismus, schopný bojového nasazení. V okamžiku vyhlášení zářijové mobilizace byla naše armáda nejsilnější evropskou armádou po velmocích a její velitelský sbor byl tím nejlepším, co dokázaly české země ve své historii postavit.

Československo bylo jedinou zemí, která měla šanci postavit se plně mobilizovanou armádou proti německé armádě, která tehdy nemohla (z důvodu nedokončené reorganizace) mobilizaci provést. Načasovaný okamžik, kdy prezident na nátlak generála Krejčího mobilizaci vyhlásil, i rychlost jejího průběhu zaskočila Němce natolik, že se ani nezmohlo (jako v případě Polska 1939 nebo Jugoslávie 1941) na jakékoli její narušení.

Po vyhlášení mobilizace se hlavní štáb změnil v *Hlavní velitelství operujících armád (HVOA)* a jednotlivé odbory ministerstva ve velitelství druhů vojsk. Vyhodnocením možností německé armády bylo přistoupeno k realizaci varianty XIII nástupového plánu VII, která předpokládala snahu o udržení maxima území. Generál Krejčí, jmenovaný hlavním velitelem, si troufal udržet bojeschopnost podřízených vojsk i po několik měsíců, dokud se neprojeví akce spojenců.

Politické vedení státu však kapitulovalo před ultimátem z Mnichova a nařídilo bojeschopné armádě ustoupit z hranice. Apel generality na prezidenta Beneše zůstal nevyslyšen a žádný z armádních velitelů na sebe nevzal odpovědnost vojenského převratu. Politická kapitulace ale stála armádu a její hlavní štáb více než prohraná válka - během okupace a na všech bojištích druhé světové války zahynulo téměř 20 % generálů, přes 25 % důstojníků generálního štábu. Takové bojové ztráty neměla žádná ze spojeneckých armád. Nejstrašnější pro armádu však byla ztráta prestiže, umocněná poválečným obdobím a trvajícím v podstatě dodnes. Kapitulace politiků byla jimi samými přenesena na kapitulaci armády a i dnes dává politickým pisálkům třetího řádu šanci realizovat své ambice osočování armádního organismu jako nadbytečného pro samostatnost země.

Řídící složka odboje

Ani odchod od hranice, ani druhá kapitulace prezidenta Háchy v Berlíně (nyní již ve vojensky neřešitelné situaci) nezměnily u většiny vojáků odpovědnost k přísaze. Ještě 14. března 1939 odlétla do Velké Británie skupina důstojníků 2. (zpravodajského) oddělení hlavního štábu, kteří tak symbolicky nastartovali druhý odboj. V květnu 1939 vznikla vojenská odbojová organizace Obrana národa, jejíž struktura využila organizace válečné armády z podzimu 1938. Přes všechny úderý německé bezpečnosti jádro vojenského odboje přetrvalo válku a v květnu 1945 zabezpečilo vojenské vystoupení, spolu s Paříží jedině, jež donutilo Němce ke kapitulaci.

Tak jako v prvním odboji, i za druhé světové války ležela odpovědnost za vlast na vojácích. Vojáci prvního odboje Republiku Československou vytvořili, vojáci druhého odboje ji dokázali obnovit. Bez vojenského odboje doma a v zahraničí by mohli vedoucí politici jen těžko prosazovat opětnou obnovu státu téměř v předválečných hranicích.

Úlohu řídicího orgánu vojenského odboje převzalo v zahraničí exilové ministerstvo obrany, které ve Velké Británii nahradilo 21. července 1940 prozatímní správu z Francie. Ministerstvo v sobě v podstatě sloučilo funkci politického a vojenského orgánu a do jeho čela byl postaven generál Sergej Ingr. Hlavní štáb klasického typu se rozplynul v jednotlivých odborech exilového ministerstva, ministři samému byl podřízen *náčelník štábu MNO* jako výkonný orgán. Teprve 15. ledna 1943 došlo k vytvoření zárodku nového hlavního štábu, kterým se stal *Štáb pro vybudování branné moci*, s odděleními organizačním, zpravodajským, operačním a etapním, doplněný od 1. 2. 1943 *Studijní skupinou*. Díky této organizaci byla nejen řízena organizace, doplňování i bojová činnost československých jednotek na východní i západní frontě, ale vznikly také základní teoretické práce, na jejichž základě bylo hned po osvobození možno přistoupit k obnově armádního organismu.

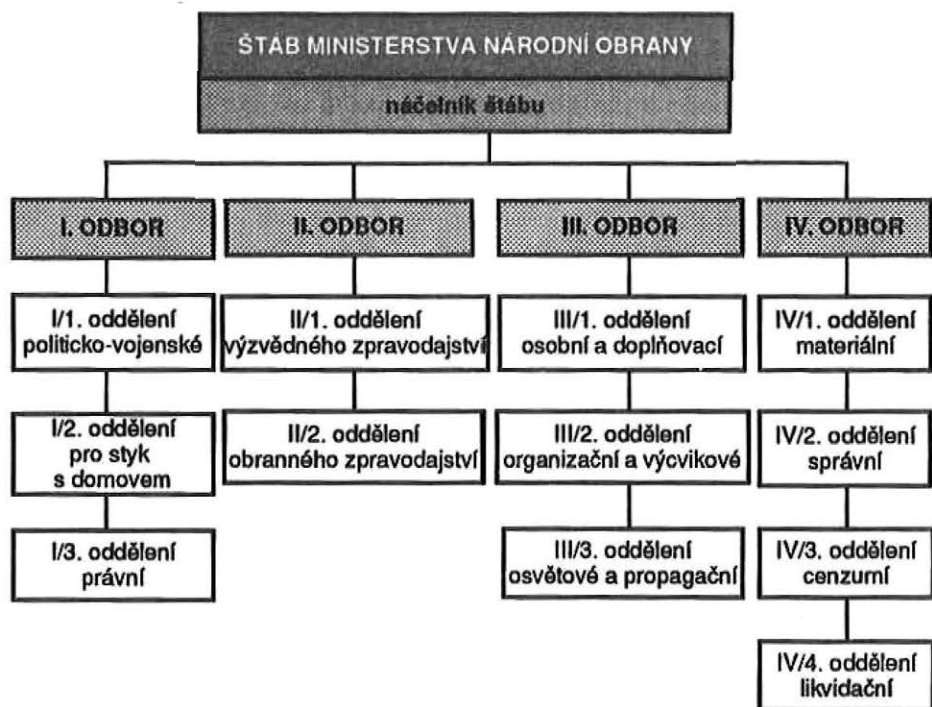

Schéma č. 2 Organizační struktura Štábu MNO (stav k 1. 1. 1943)

Nová ztráta politické samostatnosti

Schopnosti většiny řídících pracovníků exilového ministerstva a štábu však zůstaly nevyužity. Počátkem dubna 1945 byla pod sovětským vojenským dozorem vytvořena československá vláda v Košicích, novým ministrem národní obrany se stal generál Ludvík Svoboda. O den později byl novým *náčelníkem hlavního štábu československé armády* jmenován generál **Bohumil Boček**. Dotyčný sice nedokončil pražskou válečnou školu a nezískal tak charakter důstojníka generálního štábu, ale byl přijatelný jak pro sovětskou stranu, tak i pro československé komunisty, aspoň prozatím.

Po přjezdu nejvyšších vojenských orgánů do Prahy během května 1945 byla zahájena obnova československé armády, která se však stala nástrojem prudkého politického boje. Komunisté, kteří získali v osobě ministra obrany svého člověka, prosadili likvidaci základního prvku československé demokratické armády, její nepolitičnosti. Od tohoto okamžiku začala vojenská odbornost ustupovat politickému cítění možného adepta na funkci a mezi politickými stranami, zvláště pak mezi komunisty, národními socialisty a slovenskými demokraty, probíhaly urputné boje o prosazování svých vojenských přívrženců do vysokých funkcí. Svou roli sehrávaly do té doby nepoznané protekce, jako příslušnost k druhu odboje (domácí, zahraniční východní a západní, slovenský), stejně tak jako kombinace účasti v prvním a druhém odboji nebo známosti ze stejného ročníku či typu školy.

Jedním z výsledků tohoto politického boje o armádu bylo i obrovské zbytnění vrcholných armádních institucí. Zmizelo rozčlenění na ministerstvo a štáb, náčelník hlavního štábu byl přímo podřízen ministroví a sám (se svým zástupcem, podnáčelníky a jejich zástupci) ovládal celý aparát. Značně vzrostl počet štábních oddělení, odborných ministerských odborů a nově byla vytvořena velitelství druhů vojsk, každé se svým štábem a dalšími podřízenými odděleními. Politický boj o místa přednostů a jejich zástupců působil mezi hlavními faktory personální politiky. Veškeré pokusy o zeštíhlení ministerského aparátu v prvních poválečných letech tak přicházely vniveč.

Skutečnost, že štábní a řídící práce v té době dosahovala velmi pozitivních výsledků, je vysvětlitelná dvěma faktory - odbornou způsobilostí značné části důstojníků generálního štábu, danou jejich dřívějším studiem, a jednotou v posuzování pravděpodobného budoucího nepřítele, za nějž bylo stále považováno Německo. Po prozatímní organizaci z května 1945 byla v říjnu téhož roku vyhlášena definitivní organizace armády, vcelku teritoriálně vyvážená, s určitým akcentem na hranici s Německem. V lednu 1947 pak došlo k přijetí tzv. malého a velkého výzbrojního programu, který měl zabezpečit modernizaci armády na desetiletí.

Nová definitivní organizace armády, provedená v říjnu 1947 z důvodu nízkých počtů vojáků, a tím i malé naplněnosti jednotek, již politicky předjímal územní rozložení armády. Byl zahájen trend vojenského „vyprázdnování“ Slovenska a severovýchodní Moravy, nejlepší výzbroj a většina povolanců směřovala na hranici s americkým okupačním pásmem Německa. Politická jednotata „slovanských“ států (včetně Maďarska a Rumunska) pomalu získávala i svou vojenskou dimenzi. Únorový puč v roce 1948 tyto trendy pouze potvrdil.

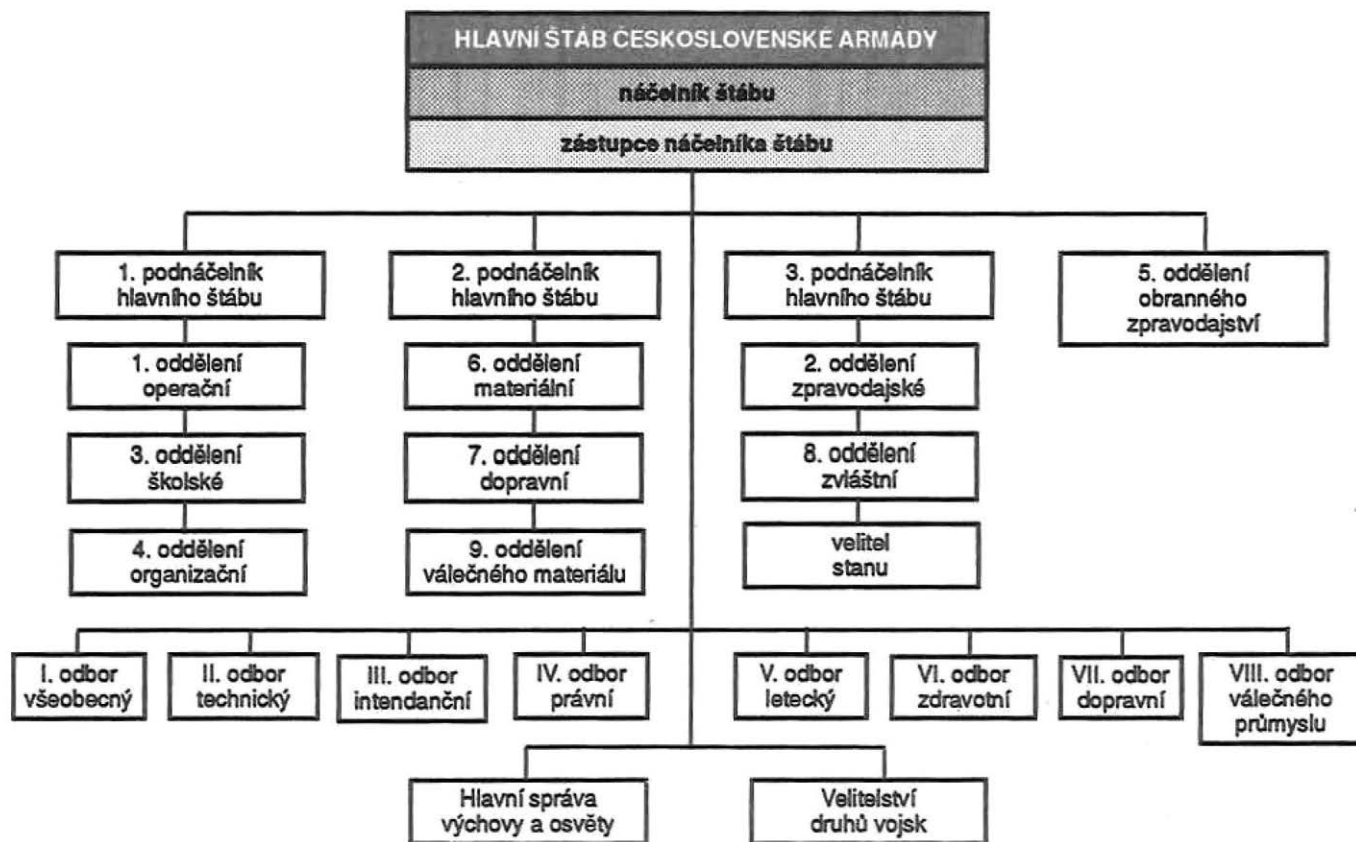

Schéma č. 3 Organizační struktura Hlavního štábu československé armády (stav k 1. 1. 1947)

Nástup komunistů k moci znamenal pro armádu další čistky, které se postupně nevyhly ani bývalým přijatelným generálům, kteří, ve snaze se zalíbit, pensionovali od roku 1945 své bývalé kolegy. Počátkem srpna 1948 byl vyprovokován incident s generálem Bočkem, díky kterému skončil jeho život ve vězení. Bočkovým nástupcem se stal generál **Šimon Drgač**, ale ani pro něho se tato funkce nestala zálibou. Při závěrečné čistce, která postihla i v úloze mouřenína stojícího ministra Svobodu, byla v dubnu odvolána z funkcí většina prokomunizujících generálů. Komunistický vůdce a prezident Klement Gottwald tak prostřednictvím člena rodiny (gen. Alexeje Čepičky - pozn. red.) nechal realizovat heslo: „místo abychom z generálů dělali komunisty, tak z komunistů uděláme generály“.

Rok 1950 znamenal agónii pro nejvyšší armádní instituci - hlavní štáb. Profesionálního důstojníka generálního štábu v čele vystřídal „politruk“, **generál Jaroslav Procházka**, který měl s armádou společné, ostatně tak jako ministr obrany, jen nošení generálské uniformy, doplněné nyní sovětské honosné prvky. Ruku v ruce s touto změnou došlo i k reorganizaci instituce zcela podle sovětského vzoru a zároveň byl proměněn název na *generální štáb*. Nově koncipovaný generální štáb ztratil svou autonomii v rámci ministerstva a jeho náčelník se stal prvním z ministerských náměstků. Z jeho pravomoci bylo vyjmuto vojenské zpravodajství, působení na školství, týlové zabezpečení aj.

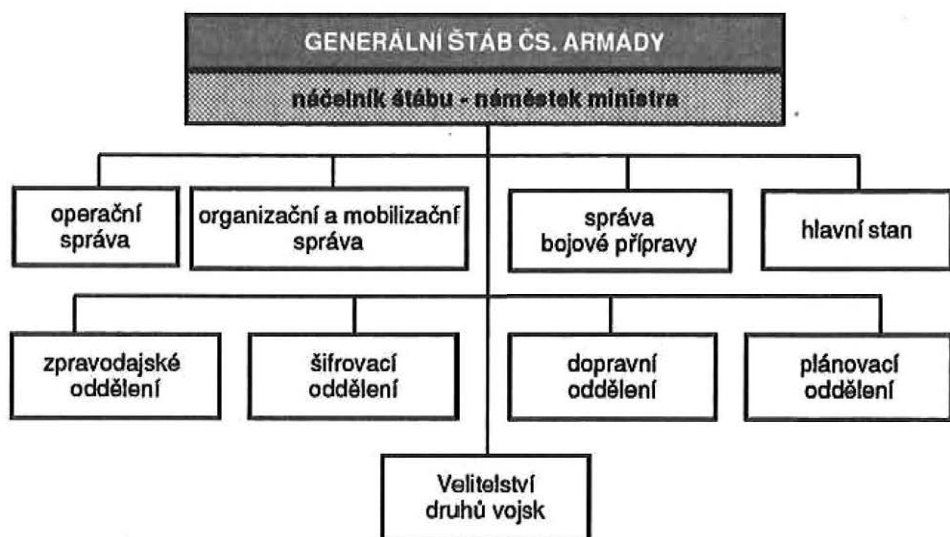

Schéma č. 4 Organizační struktura Generálního štábu Československé armády (stav k 1. 1. 1951)

Naprostá nekompetentnost nejvyšších představitelů armády - generálů Čepičky a Procházky, byla eliminována institucí sovětských poradců, kteří vlastně řídili celý

resort. Na generálním štábu působil celou první polovinu 50. let sovětský *generálporučík Žerjobin*, jenž byl místo generála Procházky jeho faktickým představitelem. Plná závislost československé vojenské teorie i praxe se pak dále prohloubila roku 1955, po podepsání Varšavského paktu. Díky jeho organizační struktuře, sledující pouze sovětské hegemonistické cíle, se stali náčelníci generálních štábů armád satelitních států podřízenými náčelníkovi štábu tzv. Spojených ozbrojených sil a ten sám byl pouhým zástupcem náčelníka sovětského generálního štábu. Kruh se uzavřel pod sovětskou kuratelou.

* * *

Závěr

Pád komunismu i Sovětského svazu do propadliště dějin, politické změny v našem prostoru, obnovení demokratického státu u nás - to jsou prvky, které vrátily mnoho politických i armádních institucí do období výstavby podle osvědčených demokratických principů. Historie se stává v tomto případě ne snad učitelkou života, ale spíše příkladem. Při konstituování plně nezávislého státu, politiky, armády i jejich institucí můžeme využít tradice meziválečného období. Tradicionalismus je armádě demokratického státu vlastní, a proto i vzpomínka na vznik nejvýznamnější instituce Armády České republiky před třemi čtvrtinami století může sloužit tvorbě reálného obrazu armády v politickém systému státu.

První náčelník generálního štábu československé armády divizní generál Maurice César Joseph Pellé

* 18. 4. 1863 Douai

† 16. 3. 1924 Istanbul

Po absolvování vojenské školy sloužil několik let jako dělostřelecký důstojník v různých francouzských posádkách. Díky prokázaným schopnostem byl vybrán ke studiu na Válečné škole a po jejím ukončení se roku 1896 stal náčelníkem štábu velitele francouzských vojsk na Madagaskaru. Později prošel několika velitelskými funkcemi v dělostřelectvu a roku 1909 se stal vojenským přidělcem v Berlíně, kde byl v roce 1911 povýšen na plukovníka. Od léta 1912 velel 8. dělostřeleckému pluku, po několika měsících odjel do Maroka, kde se stal náčelníkem štábu Hlavního komisaře Francouzské republiky.

S vypuknutím války se vrátil do metropole spolu s brigádou marockých střelců, avšak místo na frontu byl povolán do Chantilly, kde se stal přednostou třetí kanceláře Velkého hlavního stanu, tj. operačního oddělení hlavního velitelství

válečné armády a krátce po svém nástupu byl povýšen na brigádního generála. V roce 1917 byl poslán na frontu ve funkci velitele 153. pěší divize a po půl roce, již jako divizní generál, se stal velitelem 5. armádního sboru, s nímž se mu podařilo zastavit německou ofenzívu v bojích u Saint Quentin a Noyonu. Na podzim 1918 bojovala v rámci jeho sboru i československá brigáda francouzských legií.

Po skončení války byl vybrán do čela Francouzské vojenské mise v Československu a 13. února 1919 přijel do Prahy, kde byl postaven do čela československého generálního štábu. Jako představitel francouzské armády se brzy dostal do sporu jak s italským generálem Piccionem, který v té době velel na Slovensku, tak i s důstojníky tzv. domácího vojska. Maďarský útok na Slovensko v květnu 1919 ale část těchto problémů vyřešil a 1. června 1919 převzali francouzští důstojníci všechna místa po odcházejících Italech na maďarském bojišti. Válka s Maďarskem však také na určitý čas zastavila organizační výstavbu vrcholných institucí československé armády, neboť generál Pellé, jmenovaný k 4. červnu 1919 nejvyšším velitelem (generalissimem) československé armády, byl nucen pozastavit práci na organizování generálního štábu ve prospěch velitelských povinností.

Po ukončení války s Maďarskem došlo během první poloviny října 1919 k celkové reorganizaci nejvyšších vojenských institucí československé armády a od 15. října 1919 oficiálně působil i generální štáb s Pellém v čele. Mezi první úkoly štábu patřila tzv. unifikace domácích a zahraničních jednotek v jedinou armádu a dále pak osnova branného zákona. Nad touto osnovou došlo k zásadnímu politickému boji mezi francouzskou misí a domácími důstojníky. Přijetí francouzského návrhu parlamentem 19. března 1920 znamenalo definitivní vítězství Francouzské vojenské mise při sporu o další existenci československé armády. Osobnost generála Pellé se stala pro poslance rozhodujícím podnětem pro schválení zákona.

V prosinci 1920 rozhodla francouzská vláda o odvolání generála Pellé z Prahy a jeho vyslání do Turecka. Přes osobní žádost prezidenta Masaryka o setrvání Pellého v Československu se požadavek Paříže nezměnil a generál Pellé 1. ledna 1921 odjel na své nové působiště. Krátce se ještě vrátil a v Praze uzavřel sňatek s Járrou Braunerovou, v Turecku se narodila jejich dcera Maryška.

Od února 1921 působil generál Pellé ve funkci hlavního komisaře Francouzské republiky pro oblast Středního východu, zasazoval se o ukončení řecko - turecké války a zastupoval svou zemi na mírové konferenci v Lausanne v červenci 1923. Zhoršení zdravotního stavu mu však nedovolilo věnovat se ani dalším vojenským a diplomatickým povinnostem ani své mladé rodině. Po krátké nemoci v březnu 1924 zemřel.

Za vojenské a politické zásluhy obdržel divizní generál Maurice C. J. Pellé velkokříž francouzského Řádu čestné legie, československý Řád bílého lva 1. třídy a další zahraniční vyznamenání.

Major PhDr. Jiří Fidler